

NAZWY *GALICJA* I *MAŁOPOLSKA*
W OKRESIE USTALANIA GRANICY WSCHODNIEJ
DRUGIEJ RZECZYPOSPOLITEJ
(NA PRZYKŁADZIE „GAZETY LWOWSKIEJ”
Z LAT 1918–1923)

Słowa tematyczne: funkcje nazw własnych, choronimia, okres międzywojenny, Galicja, Małopolska

1. UWAGI WSTĘPNE

Lata 1918–1923 to czas kształtowania się granic Drugiej Rzeczypospolitej. Ustalanie granicy wschodniej trwało najdłużej, a proces ten zakończyła dopiero decyzja Rady Ambasadorów Anglii, Francji, Włoch i Japonii z 15 marca 1923 roku. Jednym z powodów, które przedłużały negocjacje dyplomatyczne, były starania o utworzenie niepodległego państwa ukraińskiego i konflikt polsko-ukraiński w sprawie wschodniej części byłej Galicji. Do 1923 roku Polska formalnie administrowała Galicją, upoważniona 25 czerwca 1919 roku przez państwa sprzymierzone do zajęcia obszaru na wschodzie aż po Zbrucz. W negocjacjach padały różne argumenty, m.in. etniczne, ekonomiczne, historyczne, geograficzne (zob. Romer, Zakrzewski i Pawłowski, 1919). Do działań propagandowych podejmowanych przez stronę polską można zaliczyć także wykorzystanie rodzimego nazewnictwa geograficznego. W tym czasie nazwa *Małopolska* stała się odpowiednikiem *Galicji*.

Königreich Galizien und Lodomerien, czyli Królestwo Galicji i Lodomerii ze stolicą we Lwowie, utworzono jako jednostkę administracyjną cesarstwa austriackiego (kraj koronny) na terytorium zabranym Polsce w 1772 roku. Nazwa nawiązywała do średniowiecznego państwa halicko-włodzimierskiego (łac. *Regnum Galiciae et Lodomeriae*) — w XIII wieku przejściowo związanego z koroną węgierską — jednak w rzeczywistości jej zakres nie odpowiadał granicom

średniowiecznego księstwa. Galicja Habsburgów była większa, bardziej rozciągnięta na zachód. O nowej prowincji i jej nieadekwatnej nazwie pisze się obecnie w opracowaniach historycznych: „wymysł austriackiej toponomastyki urzędowej” (Batowski, 1993, s. 33), „całkowicie sztuczny twór, który miał niewiele wspólnego z tradycją historyczną” (Hrycak, 2000, s. 58). W skład Galicji weszła bowiem część historycznej Małopolski, która jedynie sąsiadowała z Rusią Halicką.

W czasach Rzeczypospolitej Obojga Narodów prowincją małopolską¹ nazywano obszar podlegający jednemu sejmikowi generalnemu, obejmujący nie tylko trzy pierwotne województwa małopolskie: krakowskie, sandomierskie, lubelskie, ale również województwa ruskie, bełskie i podolskie, a z czasem i inne, położone bardziej na północ i na wschód aż pod Dniepr (Podraza, 1999, s. 23–28). Ten fakt mógł być po 1918 roku motywacją do zastąpienia nazewnictwa z czasów zaborów właśnie nazwą *Małopolska*². Zdaniem współczesnego historyka nie miało to uzasadnienia ani historycznego, ani administracyjnego (Podraza, 1999, s. 33–34).

Nie znamy pomysłodawcy takiej zmiany. Nie był to jednorazowy akt nominacji, raczej proces przemianowywania, który polegał na stopniowym zastępowaniu dawnej nazwy nową w różnych sferach życia publicznego. W archiwaliach sejmu Drugiej Rzeczypospolitej zachował się rękopis interpelacji z 24 lutego 1919 roku zatytułowanej „Interpelacya Posłów Potoczka Jana Majchra Piotra i towarzyszy w sprawie dostarczania żywności dla ludności wiejskiej i miejskiej w powiatach Limanowa, Nowy Targ, Nowy Sącz i Grybów w Małopolsce, czyli tak nazwanej przez Niemców Galicyi, skierowana do Pana Prezydenta Ministrów i Pana Ministra aprowizacyi”³ (PP). Jest to pierwszy przykład użycia choronimu *Małopolska* w nowym znaczeniu w dokumentach sejmowych⁴. *Małopolska wschodnia* pojawia się w dokumentacji parlamentarnej w listopadzie 1919 roku w tytule wniosku posła Kwiatkowskiego (Hibel, 2014, s. 254).

Jako kłamrę spinającą dzieje dwóch choronimów w dyskursie parlamentarnym II RP można potraktować wystąpienie posła mniejszości ukraińskiej Stefana Barana na posiedzeniu sejmu 16 lutego 1938 roku. Skarżył się on wówczas na cenzora lwowskiego, który miał grozić redakcjom gazet ukraińskich, że za używanie nazw *Galicja*, *Halicki* czeka ich konfiskata numeru i sąd. Poseł zwracał przy tym uwagę, że nie istnieje żadna ustawa znosząca dawne nazewnictwo, a „drogą zwykłego używania przyszła nazwa Małopolska”⁵.

Formy *Małopolska*, *Wschodnia Małopolska* czy *Małopolska Wschodnia* w okresie międzywojennym pojawiały się w dokumentach urzędowych,

¹ Pozostałe dwie prowincje to Litwa i prowincja wielkopolska.

² Inną propozycją był powrót do nazwy *Ziemia Czerwieńska*, ale nie zyskała ona popularności.

³ Pisownia oryginalna.

⁴ W samym tekście interpelacji autorzy używali jedynie „niemieckiej” nazwy *Galicja*.

⁵ Zob. KPD, 70 posiedzenie sejmu II RP, s. 51–52.

w wypowiedziach polityków, w tekstach prasowych, w oficjalnych nazwach instytucji i stowarzyszeń. Trzeba podkreślić przy tym, że używanie choronimu *Małopolska* w odniesieniu do obszaru znacznie większego niż dzielnica historyczna budziło w tamtym czasie wątpliwości wśród samych Polaków (Sagan-Bielawa, 2014, s. 84–86). Między innymi Kazimierz Nitsch (1924) wypowiadał się krytycznie o „falszywie pojętej Małopolsce” na łamach „Języka Polskiego”.

Kiedy zastanowimy się nad genezą choronimów *Galicja* i *Małopolska*, zauważamy pewne paralele. Zarówno *Galicja* pod koniec XVIII wieku, jak i *Małopolska* po 1918 roku miały potwierdzać prawo danego państwa do terytorium, które wchodziło w jego skład. Monarchia Habsburgów odwoływała się do tytułatury królów węgierskich pochodzącej z XIII wieku, Druga Rzeczpospolita — do ustroju Rzeczpospolitej Obojga Narodów. Ani w jednym, ani w drugim przypadku historyczny obszar nie pokrywał się z denotatem, do którego miało odnosić się tak „zrekonstruowane” nazewnictwo.

2. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE I PRZEDMIOT BADAŃ

Zmiany nazewnicze, które są tematem niniejszego artykułu, mogą posłużyć jako kolejny dowód na poparcie następującej tezy:

Nazwy własne to nie tylko znaki językowe — to również konstrukty społeczne, często silnie zideologizowane, wchodzące w rozliczne relacje tekstowe i dyskursywne [...] odgrywające w wielu przypadkach kluczową rolę w (re)konstruowaniu rzeczywistości społecznej (Rutkowski i Skowronek, 2020, s. 14–15).

O symbolicznej funkcji nazw jeszcze w latach 90. ubiegłego wieku pisała Ewa Rzetelska-Feleszko (1993, s. 155–156), wskazując na ich rolę w budowaniu świadomości regionalnej lub narodowej. Badaczka uwypukliła inny sens terminu *identyfikacja* — utożsamianie się z grupą, dla której nazwa staje się symbolem, nośnikiem pewnej treści i hasłem wzywającym do działania. To, że nazwy służą działaniu, podkreślają wielokrotnie autorzy cytowanej powyżej pracy (Rutkowski i Skowronek, 2020). Mariusz Rutkowski zwraca uwagę, że toponimy pozwalają nie tylko zapanować nad przestrzenią fizyczną, lecz pokierować odpowiednio ideologiami i przekonaniem; stanowią one narzędzie „sprawowania władzy” (Rutkowski, 2021, s. 247). Po 1918 roku *Małopolska* pełniła funkcję choronimu, który za Wojciechem Włoskiewiczem można zaliczyć do kategorii nazw „roszczeniowych”, czyli takich, które stanowią językową manifestację władzy lub roszczeń do danego terytorium (Włoskiewicz, 2016, s. 30).

Niniejszy artykuł pokazuje przemiany nazewnictwa na przykładzie zawartości „Gazety Lwowskiej”, czasopisma, które od początku XIX wieku dokumentowało życie społeczno-kulturalne i polityczne Lwowa oraz Galicji. Przedmiotem

badań jest wariantywność form używanych w kolejnych numerach: od numeru 249 z 1 listopada 1918 roku do numeru 145 z 29 czerwca 1923 roku. O wyborze takiego przedziału zdecydowały ważne wydarzenia, które otwierają i zamykają pewien etap w historii. Na początku listopada 1918 roku rozpoczęły się walki polsko-ukraińskie o Lwów i inne miejscowości wschodniej Galicji, natomiast pierwsza połowa roku 1923 to czas, kiedy ostatecznie rozstrzygnięto na drodze dyplomatycznej sprawę przynależności tego regionu.

W badaniach uwzględniono nie tylko choronimy *Małopolska* i *Galicja*, ale również pochodzące od nich nazwy mieszkańców *Galicjanie*, *Małopolanie* oraz przymiotniki relacyjne *galicyjski*, *małopolski* jako te wyrazy pochodne, które wpisują się w konotację nazw motywujących. Wśród zebranych form znajdują się także rzeczowniki i przymiotniki wchodzące w skład chrematonimów, takich jak nazwy instytucji, organizacji, firm, produktów, np.: „*Galicja*” *Rafineria Nafty*, *Pożyczka Krajowa Galicyjska*, *Związek Sędziów Małopolski*, *Małopolski Komisariat Głównego Urzędu Likwidacyjnego*. Ogółem zebrano 5087 przykładów użycia starej nazwy *Galicja* oraz form pokrewnych i 4036 przykładów użycia nowej nazwy *Małopolska* wraz z formami pokrewnymi.

Ze względu na znaczną wariantywność nazewnictwa podstawą opracowania jest analiza ilościowa. Zestawienia liczbowe pokazują, że proporcje pomiędzy dawnymi i nowymi nazwami zmieniają się wyraźnie w półrocznych przedziałach czasu w latach 1919–1923⁶ i fakt ten można powiązać z sytuacją polityczną. Pogłębieniu analizy służy badanie kontekstu, w jakim nazwy występują w tekstach prasowych. Dzięki temu można ustalić zakres każdego onimu, jego umiejscowienie w przestrzeni i w czasie; kontekst niejednokrotnie pozwala poznać przyczyny używania lub nieużywania określonego nazewnictwa. Szczególną grupę stanowią tutaj liczne — występujące w ponad 23% zebranych cytatów⁷ — połączenia choronimów *Galicja*, *Małopolska* z przymiotnikiem *wschodnia*, ponieważ ich proprialność jest niejednoznaczna.

3. NAZWY *GALICJA* I *MAŁOPOLSKA* W OKRESIE 1918–1923. USTALENIA BADACZY

Spośród współczesnych prac językoznawczych, w których poświęca się uwagę współistnieniu choronimów *Małopolska* i *Galicja* w dwudziestoleciu, należy wymienić przede wszystkim monografię Katarzyny Hibel (2014), gdyż jest to pierwsze gruntowne opracowanie na temat funkcji nazw własnych w relacjach polsko-ukraińskich, uwzględniające nie tylko polską, ale i ukraińską perspektywę badawczą.

⁶ Ponieważ wariantywność pojawia się dopiero w 1919 roku, w zestawieniach liczbowych (zob. wykres 1) pominięto 266 nazw galicyjskich z listopada i grudnia 1918 roku.

⁷ Analogiczny przymiotnik *zachodnia* występuje zaledwie w 1,8% przykładów.

W rozdziale „Chrematonimy. Geneza, rozwój oraz zakres funkcjonowania w języku polskim nazw geograficznych odnoszących się do Galicji Wschodniej w latach 1918–1939” autorka dokonuje analizy jakościowej nazw *Galicja Wschodnia*, *Małopolska Wschodnia*, *Zachodnia Ukraina*, *Kresy* i *Ziemia Czerwieńska*, wykorzystując wystąpienia sejmowe i piśmiennictwo publicystyczne reprezentujące różne nurty polityczne i opcje narodowościowe (Hibel, 2014, s. 236–263). Inne prace językoznawcze z ostatnich lat, w których pojawia się wątek nazw byłego zaboru austriackiego, to monografia „Dziedzictwo pozaborowe”, oparta na materiałach prasowych i czasopismach językoznawczych z dwudziestolecia (Sagan-Bielawa, 2014, s. 75–100) oraz niepublikowana rozprawa doktorska dotycząca dyskursu parlamentarnego Drugiej Rzeczypospolitej (Grzegorek, 2017, s. 102–106).

W tych trzech wyżej wymienionych pracach zwraca się uwagę na inną niż referencyjna funkcję nazw, którą można określić jako symboliczną lub ideologiczną. K. Hibel stwierdza, że historia nazewnictwa dzisiejszej zachodniej Ukrainy to „interesujący przyczynek do dyskusji na temat ideologizacji nazw geograficznych w wieku dwudziestym” (Hibel, 2014, s. 236). *Galicja* ze swoją zróżnicowaną konotacją jest jednym z przykładów na to, że nazwy używane w okresie zaborów i po zaborach były traktowane jako „symbol wartości uznawanych lub nieuznawanych przez wspólnotę narodową” (Sagan-Bielawa, 2014, s. 75). Również Katarzyna Grzegorek w swojej rozprawie, pisząc o antagonizmach polsko-ukraińskich, dowodzi, że konsekwentne używanie nazw geograficznych aprobowanych przez mówcę parlamentarnego (*Galicja Wschodnia* lub *Małopolska Wschodnia*) służy kreowaniu rzeczywistości politycznej (Grzegorek, 2017, s. 106).

Szczególne role, jaką nazwy *Galicja*, *Małopolska*, *Galicja Wschodnia* odegrały w okresie międzywojennym, budzi też zainteresowanie historyków (Batowski, 1993; Podraza, 1999; Pijaj, 2019). Konotacja nazewnictwa wpisuje się w dyskusję naukową nad ewolucją wizerunku dawnej Galicji. W okresie międzywojennym na pierwszy plan wysuwają się negatywne skojarzenia z zaborami, galicyjską biedą, biurokracją i cesarstwem austriacko-węgierskim, które poniosło klęskę i rozpadło się pod koniec 1918 roku. Postrzeganie Galicji pod koniec XX wieku jest całkowicie odmienne, a wpływ na to ma również zmieniająca się ocena państwa Habsburgów jako idei państwa wielonarodowościowego. Galicja stała się nawet czymś w rodzaju mitu, symbolem wysokiej kultury politycznej i tolerancji, a także legendą literacką (Pijaj, 2019, s. 139–144).

Istotną kwestię uwypuklił Henryk Batowski (1993, s. 34), twierdząc, że w okresie autonomii wyrażenia *Galicja wschodnia* i *zachodnia* były stosowane raczej jako potoczne określenia, nie jako nomenklatura urzędowa. Struktura administracyjna prowincji zmieniała się, a zwyczajowo nazywano na przykład okręgi sądu III instancji we Lwowie i w Krakowie wschodnio- i zachodniogalicyskim. Za podziałem Galicji na dwa odrębne kraje optowały środowiska ukraińskie, lecz bezskutecznie. O ile przymiotnik *zachodnia* miał charakter czysto geograficzny,

mało kontrowersyjny, tak choronimy z członem *wschodnia* wpisały się w konflikt polsko-ukraiński po I wojnie światowej. W latach 1918–1923 *Galicja Wschodnia* (fr. *Galicie Orientale*, ang. *Eastern Galicia*, ukr. *Східна Галичина*) oznaczała tereny sporne, mieszane etnicznie i choć nazwa nie miała jasno wyznaczonego zakresu, była „szeroko znana” i używana w dyplomacji, także przez polską delegację na konferencję pokojową w Paryżu⁸ (Batowski, 1993, s. 38). K. Hibel (2014, s. 242–243) podkreśla, że *Małopolska Wschodnia* — którą badaczka uznaje za nazwę efemeryczną — nigdy nie stała się nazwą międzynarodową, w przeciwieństwie do *Galicji Wschodniej* nie została przeniesiona do innych języków. W polskiej publicystyce używały jej często środowiska pravicowe i autorzy związani z kręgami wojskowymi, środowiska lewicowe i centrowe stosowały natomiast obie nazwy zamiennie, z przewagą tej starszej (Hibel, 2014, s. 254).

Co charakterystyczne, w języku polskim nazwy z członem *wschodnia* miały niejednolity zapis. Na tę wariantywność zwrócił uwagę H. Batowski, proponując następujące rozróżnienie:

Rozróżniać zatem trzeba, pisząc po polsku, dwa terminy: geograficzny **wschodnia Galicja**⁹ (po 1919 r. zastępowany określeniem **wschodnia Małopolska** i bezzasadnie **Małopolska Wschodnia**, gdyż nie było takiej jednostki administracyjnej) oraz **Galicja Wschodnia** jako termin polityczny¹⁰, opierający się na projekcie utworzenia odrębnej jednostki terytorialnej z własnymi elementami ustrojowymi (Batowski, 1993, s. 43).

W latach 1919–1923 obserwujemy stopniowe odchodzenie od *Galicji*, ale można zauważyć, że także konkurencyjna nazwa *Małopolska* występuje w ustawach i rozporządzeniach rządowych przede wszystkim w tym pięcioleciu, a potem już rzadziej (Sagan-Bielawa, 2014, s. 82). Jakie były tego przyczyny? W kolejnych latach po odzyskaniu niepodległości z trudem, ale skutecznie postępowała integracja poszczególnych zaborów. We wrześniu 1921 roku na terenie dawnego zaboru austriackiego zaczęły funkcjonować województwa: krakowskie, lwowskie, tarnopolskie i stanisławowskie. Sejm, rząd i wojewodowie wydawali przepisy obejmujące zasięgiem właśnie województwa, przez co nazwy *Galicja* oraz *Małopolska* w urzędowej nomenklaturze stały się mniej użyteczne. Ponadto „zużyły się” one w roli symboli propagandowych po ostatecznym zatwierdzeniu granicy wschodniej. Te zmiany ilościowe pokazuje również materiał z „Gazety Lwowskiej”. Wzrastająca, a następnie zmniejszająca się częstotliwość użycia w prasie jednego lub drugiego choronimu oraz form pochodnych koreluje z ówczesnymi wydarzeniami politycznymi.

⁸ Por. tytuł studium „W obronie Galicji wschodniej” (Romer, Zakrzewski i Pawłowski, 1919).

⁹ Wszystkie wyróżnienia w cytacie zgodnie z oryginałem. Pozostałe wyróżnienia zastosowane w artykule, o ile nie zaznaczono inaczej, pochodzą od autorki.

¹⁰ K. Hibel (2014, s. 255) nazywa *Galicję Wschodnią* politonimem.

4. HISTORIA „GAZETY LWOWSKIEJ”

„Gazeta Lwowska” trwale wpisała się w historię Królestwa Galicji i Lodomerii. Została założona w 1811 roku przez braci Kratterów, austriackich urzędników. Początkowo zamieszczano w niej płatne ogłoszenia urzędowe, a także różne informacje bieżące, gospodarcze, towarzyskie, ciekawostki z dziedziny nauki. Wiele tych materiałów publikowano za prasą austriacką. Jako organ rządowy, którym stało się oficjalnie w 1847 roku, czasopismo zawsze reprezentowało stanowisko zgodne z kierunkiem polityki Wiednia, jednakże w ciągu swojej ponadstuletniej historii zyskało popularność w Galicji jako „dziennik polski”¹¹, m.in. dzięki poczytnym dodatkom, takim jak „Rozmaitości” czy „Przegląd Naukowy i Literacki”. Czytelnicy mogli znaleźć tam informacje na temat bieżącego życia politycznego w Królestwie Polskim, przedruki z prasy warszawskiej i wileńskiej oraz recenzje teatralne, felietony, wspomnienia i powieści w odcinkach. Na początku XX wieku „Gazeta Lwowska” była uznawana za jedną z najstarszych polskich gazet.

Wkrótce po zakończeniu wojny, jeszcze w listopadzie 1918 roku, gazeta stała się organem formującej się w byłym zaborze austriackim polskiej administracji. Na jej łamach, w dziale urzędowym, ukazywały się ogłoszenia istniejącego jeszcze do 1921 roku namiestnictwa we Lwowie (zwanego galicyjskim), rozporządzenia powołanego przez Ignacego Jana Paderewskiego w marcu 1919 roku Generalnego Delegata Rządu do spraw Galicji, a także rozporządzenia naczelnika państwa, premiera, ministrów polskiego rządu i ustawy sejmowe. Publikowano też zarządzenia i ogłoszenia niższej rangi. Na przykład w numerze z 2 sierpnia 1919 roku znajdujemy następującą informację Wydziału Krajowego Związku Sędziów: „W myśl powziętej dziś uchwały uprasza Wydział Prezydya sądowe, by zaleciły podwładnym sądom używanie zamiast nazwy Galicya, wyrazu «Małopolska»”¹² (GL 1919, nr 177, s. 3). Ważny dział „Gazety Lwowskiej” stanowiły ogłoszenia sądowe, w tym powiadomienia o zmianach w rejestrze spółek handlowych, a w pewnych okresach drukowano tam także notowania giełdowe. Niewielką część z tych ogłoszeń publikowano po ukraińsku — były to głównie ogłoszenia ukraińskich spółek i stowarzyszeń, a także wyroki sądowe, jeśli zostały sporządzone w tym języku. Oprócz części urzędowej dziennik miał swoje stałe rubryki, takie jak wiadomości, felietony, recenzje, dział literacki.

W listopadzie 1921 roku „Gazeta Lwowska” przestała być dziennikiem urzędowym, od skarbu państwa przejęła ją spółka wydawnicza. Redakcja zapewniała wówczas: „Rzecz jasna przytem, że usprawiedliwiając swą nazwę i poczuwając się do obowiązków straży kresowej, «Gazeta Lwowska» sprawami dotyczącymi Małopolski ze szczególną zajmować się będzie troskliwością” (GL 1921, nr 245, s. 1).

¹¹ Tak określał tę gazetę Stanisław Lam w swoich wspomnieniach (Jarowiecki, 2008, s. 27).

¹² We wszystkich cytatach pozostawiono oryginalną ortografię.

Nadal informowano o rozmaitych zmianach w przepisach, publikowano ogłoszenia urzędowe, rozbudowano dział informacyjno-publicystyczny, ale lata świetności czasopismo miało już za sobą. Historia „Gazety Lwowskiej” kończy się we wrześniu 1939 roku, po wybuchu wojny¹³.

5. GALICJA I MAŁOPOLSKA W „GAZECIE LWOWSKIEJ”

Ze względu na funkcję „Gazety Lwowskiej” — dziennika urzędowego kraju koronnego — *Galicja* jest tam jednym ze słów kluczowych. Tak też jest przez pierwsze miesiące po odzyskaniu niepodległości przez Polskę. Do kwietnia 1919 roku redakcja nie używa nazwy *Małopolska* w odniesieniu do Galicji. Zwiastunem zmian — zapewne wprowadzanych odgórnie przez polską administrację — są ogłoszenia „oddziału *małopolskiego* Ministerstwa przemysłu i handlu” we Lwowie (GL 1919, nr 97 i 100). Nowe nazewnictwo pojawia się w artykułach w maju 1919 roku, np.:

Przypuścić więc należy, że poza jawną enuncyacją P. Ministra skarbu kryje się moment głębszy, obliczony na salwowanie kursu marek i rubli jako czynnika płatniczego, którym rozporządza Kongresówka ze szkodą **Małopolski**, która rozporządza koroną (GL 1919, nr 100, s. 1).

Warszawę obchodzi głównie kurs marki i rubla; o koronę „**małopolską**” niema się tam kto zatroszczyć — pomyślałem — a my tu do gruntu kapcaniejemy (GL 1919, nr 115, s. 5).

Od tamtego czasu obserwujemy znaczną wariantywność onimów, nawet na poziomie pojedynczych tekstów. Czytelnik gazety oswajał się z tym, iż choronimy mają identyczny zakres, ponieważ w wielu artykułach, ogłoszeniach, rozporządzeniach itd. zestawiano je jako synonimy, najczęściej z użyciem nawiasu, np.:

Zawiadamia się wszystkich interesowanych przemysłowców, że podania o przydział węgla dla przemysłu we **wschodniej połaci Małopolski (Wschodnia Galicya)** należy wnosić najdalej do 3 każdego miesiąca poprzedzającego miesiąc, na który zamówienie opiewa [...] (GL 1919, nr 120, s. 4).

Cel i przedmiot przedsiębiorstwa: nabywanie terenów naftowych w gminach: Brzozów i Klimkówka, tudzież w innych miejscowościach **Galicji (Małopolsce)** urządzenie i prowadzenie kopalń naftowych i wogóle kopalń minerałów Państwu nie zastrzeżonych [...] (GL 1919, nr 223, s. 6).

Krajowy Związek Zdrojowisk i Uzdrowisk we Lwowie, istniejący już od r. 1910 [...], a ograniczony dotychczas przymusowo tylko na zdrojowiska i uzdrowiska **Małopolski (byłej Galicyi)** [...] zamierza w najbliższym czasie zwołać do Lwowa ogólny Zjazd Zdrojowisk i Uzdrowisk (stacy klimatycznych) oraz lecznic (sanatoryów) na ziemiach polskich położonych (GL 1920, nr 26, s. 4).

¹³ Popularność tytułu z długoletnią historią usiłowały wykorzystać niemieckie władze okupacyjne, które w latach 1941–1944 wydawały „Gazetę Lwowską. Dziennik dla dystryktu galicyjskiego”.

W r. 1915 deponentka otrzymała od męża dwa listy pisane z frontu rosyjskiego z **Galicji (Małopolska)**, w których uważał się jej mąż, że walki są straszne (GL 1922, nr 146, s. 10).

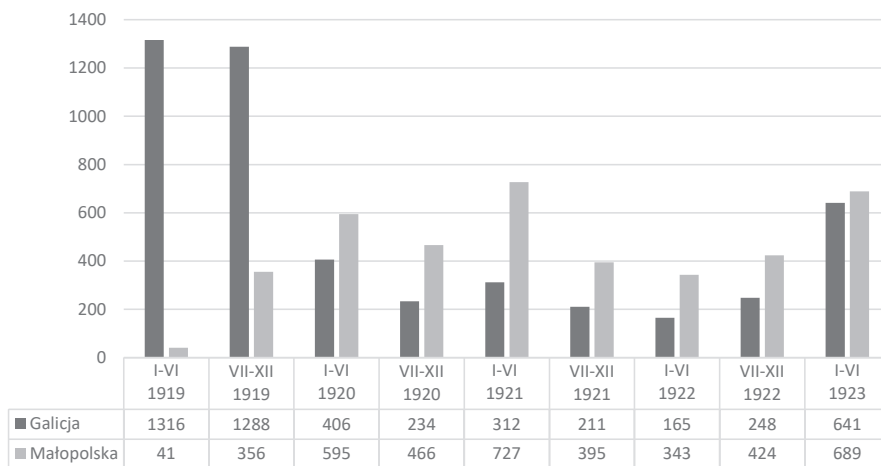
Wśród inteligencji **galicyjskiej czyli małopolskiej**, panuje chaotyczny pogląd na t. zw. kwestię litewską (GL 1922, nr 3, s. 4).

W niektórych tekstach zapewne względy stylistyczne decydują o użyciu obu wariantów. Dzięki nim unika się powtarzania wyrazów, np.:

Wczoraj przybyła tu deputacya urzędników ze Stanisławowa, która przedłożyła Radzie Ministrów memoriał, przedstawiający oplakane stosunki materyalne urzędników polskich **we wschodniej części Małopolski**. Klasa urzędnicza w **Galicji wschodniej** znajduje się w stosunkach wprost oplakanych i grozi jej zupełna ruina majątkowa (GL 1919, nr 163, s. 4).

W **Galicji zachodniej** przeciętna śmiertelność wynosi 10.5 proc. chorych, w **Galicji wschodniej** 9.6 proc, a gdy uwzględnimy, że w **Galicji wschodniej** zwiększają śmiertelność pewne uboczne czynniki, o których będzie mowa, a które w **Galicji zachodniej** nie istnieją, różnica śmiertelności w **obu częściach Małopolski** będzie jeszcze jaskrawszą (GL 1920, nr 4, s. 3).

Wariantywność obu typów nazw, malejącą liczbę nazw „galicyjskich” i coraz większą konkurencję ze strony choronimu *Małopolska* i form pochodnych w kolejnych półroczach od 1919 do 1923 roku ilustruje wykres 1.

Wykres 1. Frekwencja nazw *Galicja* i *Małopolska* oraz form pokrewnych w latach 1919–1923

Frekwencja starych (galicyjskich) nazw w prasie utrzymuje się między innymi dzięki temu, że są one członami innych nazw własnych, oficjalnych, ustalonych prawnie chrematonimów. Funkcjonują jeszcze częściowo instytucje z czasów

autonomii oraz liczne organizacje, stowarzyszenia i firmy o nazwach wskazujących na lokalizację. Usuwanie śladów galicyjskości z chrematonimii dokonuje się stopniowo, przez cały interesujący nas okres, a nawet dłużej, jeszcze do lat trzydziestych (zob. Sagan-Bielawa, 2014, s. 82). Niejednokrotnie „Gazeta Lwowska” informuje o stosownych zmianach w statutach spółek, np. w październiku 1919 roku Galicyjski Bank Ludowy dla Rolnictwa i Handlu we Lwowie zmienia — jak wówczas pisano — „brzmienie firmy” na *Powszechny Bank Kredytowy, Spółka Akcyjna*, natomiast od lutego 1920 roku Galicyjski Bank dla Handlu i Przemysłu staje się *Bankiem Małopolskim*. Aby dostosować się do nowej sytuacji politycznej, można było całkowicie zmienić nazwę, tak jak zrobiono to w przypadku dwóch wspomnianych banków, poza tym istniały jeszcze inne sposoby przemianowania. Część modyfikacji polegała na wymianie członu lokalizującego na inny, niekoniernie odwołujący się do *Małopolski*, np. *Pierwsze Galicyjskie Towarzystwo Akcyjne dla Przemysłu Chemicznego* > *Pierwsze Małopolskie Towarzystwo Akcyjne dla Przemysłu Chemicznego*; *Galicyjskie Akcyjne Zakłady Górnicze w Sierszy* > *Sierszańskie Zakłady Górnicze S.A.* Czasami z nazwy usuwano jedynie nieaktualny człon, np. *(Galicyjski) Ziemiński Bank Kredytowy*, *(Galicyjska) Fabryka dla Przetworów Produktów Rolniczych*.

Jak pokazuje zestawienie (zob. wykres 1), w czterech pierwszych przedziałach czasu, od pierwszej połowy 1919 roku do drugiej połowy 1920, zdecydowanie zmieniają się proporcje pomiędzy liczbą użyć choronimu *Małopolska* i form pokrewnych a liczbą użyć *Galicji* i form pokrewnych. Tych pierwszych jest już ponad dwa razy więcej w materiale z pierwszej połowy 1921 roku, jednakże można zauważyć, że od drugiej połowy 1921 roku spada frekwencja interesujących nas form w stosunku do poprzednich okresów, a potem wzrasta w 1923 roku. Spadek, o czym była mowa wcześniej, jest związany z wprowadzeniem nowego podziału administracyjnego, a wzrost liczby nazw w prasie — ze wzmożeniem międzynarodowej dyskusji w sprawie przynależności Galicji na przełomie 1922 i 1923 roku.

Galicja oraz jej „następczyni” *Małopolska* nie znikają całkowicie z tekstów prasowych po ustanowieniu województw, m.in. dlatego że aktualne pozostają problemy społeczne, prawne i polityczne związane ze starym podziałem rozbiorowym. O sprawach dawnego zaboru austriackiego pisze się, używając zarówno jednego, jak i drugiego choronimu, np.:

Dziś, kiedy o stanie urzędniczym mówi się, że grozi mu proletaryzacja, nie od rzeczy będzie wspomnieć uposażenie urzędnika austriackiego w **dawnej Galicji**, a **dzisiejszej Małopolsce** przed 130 laty (GL 1921, nr 46, s. 3).

Izba Skarbowa ogłasza: Ministerstwo skarbu [...] ustanowiło w miejsce czterech kwartalnych terminów płatności podatku gruntowego, które dotychczas obowiązywały w **Małopolsce**, tylko dwa terminy płatności tego podatku [...] (GL 1921, nr 230, s. 2).

Administracja szkolna **byłej Galicji** nie знаła szkoły mniejszości w prawnym tego słowa znaczeniu (GL 1921, nr 250, s. 2).

Galicja przestała istnieć jako jednostka polityczna z chwilą rozpadnięcia się Austrii, majątek jej przekazał Sejm ustawodawczy Państwu Polskiemu, więc i gmach b. Sejmu **galicyjskiego** stał się własnością Państwa [...] (GL 1923, nr 25, s. 2).

To, że Galicja odeszła do historii, podkreślają przydawki *dawna, była*. Można też znaleźć przykłady stosowania onimu *Małopolska* w odniesieniu do przeszłości, choć nie był on używany w XIX wieku w takim znaczeniu jak po 1918 roku, czyli jako odpowiednik oficjalnej nazwy kraju koronnego:

Idzie w szczególności o pomieszczenia Izby galicyjskiego Najwyższego sądu, która z powodu braku lokalu nie jest w możności urzędować, wskutek czego cierpi wymiar sprawiedliwości w **dawnej Małopolsce** (GL 1919, nr 121, s. 2).

[...] odpowiedział ów urzędnik, że jako zamieszkałemu z dziada pradziada we Lwowie zależy mu na rozwoju tego miasta a jest przekonany, że „Targi” przyczynią się znacznie do wzrostu **dawnej stolicy Małopolski** (GL 1921, nr 92, s. 3).

Urodził się w r. 1874 w Jordanowie pod Warszawą. Gdy rodzice jego przenieśli się do **Wschodniej Małopolski**, uczęszczał do gimnazjum w Stryju, gdzie też zasiadł do egzaminu dojrzałości (GL 1922, nr 117, s. 4).

Lektura prasy pokazuje, że nazwa *Galicja* w tamtym czasie traci stopniowo neutralny charakter. Publicyści i dziennikarze przypominają, że to nazwa narzucona przez zaborcę i używana przez wrogów Polski:

Dla świętego spokoju dopuszczono także Austryę do zbójckiego napadu, w którym bogobojna i sentymentalna Marya Teresa, z bolem w sercu i słynnymi łzami w oczach.... „rewindykowała” **Galicję** (GL 1919, nr 21, s. 1).

Osobną serdeczną wzmiankę poświęcił Premier [I. Paderewski — przyp. M.S.B.] męczeńskiej części **Małopolski** nazwanej przez wrogów **Galicją**, kreśląc wymowny obraz mąk i katuszy przez jakie dopiero co przeszła ta nieszczęśliwa ziemia (GL 1919, nr 169, s. 5).

Życie nasze w **Małopolsce** nie wydobyło się jeszcze z pęt niepewności. Sprawa **Galicji wschodniej** dotąd w kołach politycznych zagranicą jest przedmiotem „dyskusji”, dla nas ani przyjemnej, ani pożytecznej. [...] Była to poprostu próba przyłożenia Polsce noża do gardła, gdy wprowadzano pojęcie „**Galicji wschodniej**” jako osobnego państewka, z którym Polska „graniczy” (GL 1922, nr 20, s. 1).

Im dłużej trwa spór o granice państwa polskiego na wschodzie, tym bardziej widoczne stają się ideologiczne nacechowanie obu nazw: *Galicja* i *Małopolska*, zwłaszcza — jak w ostatnim cytacie — w zestawieniach z przymiotnikiem *wschodnia*. Wybór jednej z form stanowi manifestację polityczną.

Modyfikacja znaczeniowa dotyczy również nazw mieszkańców. Nie były one używane tak często jak nazwy geograficzne, cały zebrany materiał to

46 przykładów *Galicjanin/Galicjanie* oraz osiem — *Małopolanin/Małopolanie*. *Galicjanami* nazywano powszechnie Polaków z zaboru austriackiego¹⁴ w opozycji do *Królewiaków* i *Wielkopolan* z pozostałych dwóch zaborów, np.:

[...] to my na tem tle położyć musimy nacisk, (...) jeszcze na to, aby w sposób ciągły, trwały i konsekwentny zastępować na ziemiach polskich trzy różniące się od siebie odłamy kultur, jedną, jednolitą kulturą polską, by pojęcia **Galicjanina**, **Królewiaka** i **Wielkopolanina** znikły zupełnie jako dystynkcyje kulturalne, będące nawet niejednokrotnie powodem przykrych antagonizmów (GL 1919, nr 135, s. 2).

Dziwnie to brzmi dla dawnego — prawdziwego — **Galicjanina**, który tę drogę [do Wiednia — przyp. M.S.B.] znał wybornie, przejechawszy ją setki razy tam i z powrotem, ale za to do Warszawy wybrać się nieośmielił — i odkrył ją dopiero „czasu wojny” (GL 1921, nr 204, s. 5).

Jest to krok zabójczy dla tej części ludności, która, zwłaszcza na Morawach, jest urodzona w dawnej Galicji. Przeciwno bowiem **b. Galicjanom** wymierzony jest głównie ten dekret [...] (GL 1922, nr 51, s. 3).

Powyższą formę próbowano zastąpić odpowiednikiem *Małopolanin*, jest to jednak onim rzadko stosowany w „Gazecie Lwowskiej”, np.:

[...] **Małopolanie** zwracali się w tej sprawie już dawniej do różnych Ministrów skarbu, niestety jednak nie mieli nigdy szczęścia (GL 1920, nr 11, s. 2).

Pan Thon stwierdza, że Minister skarbu nie zna Galicyi, przypuszcza, że nie widział strasznych skutków spowodowanych tam wojną. Nazywa bardzo ryzykownym aktem odcięcie 30 proc. od dochodu **Małopolan** [...] (GL 1920, nr 13, s. 2).

Określenie *Galicjanin* w okresie międzywojennym nabrało zdecydowanie pejoratywnego, przezwiskowego charakteru jako ‘nieuk, cwaniak, chytry na posady urzędnik o ciasnych horyzontach’ (Sagan-Bielawa, 2014, s. 95–97). Zresztą jeszcze w XIX wieku Galicjanie bywali obiektem kpin, w samym Krakowie nie była to nazwa szczególnie ceniona ze względu na poczucie odrębności Wolnego Miasta (Pijaj, 2019, s. 134–138).

„Gazeta Lwowska” od 1919 roku *Galicjanami* nazywa przede wszystkim pochodzących z Galicji Ukraińców, głównie przebywających za granicą wojskowych i polityków, którzy są przeciwstawiani innym, „prawdziwym”, Ukraińcom z Wołynia lub Ukrainy sowieckiej, np.:

Gazety kamienieckie Petlurowskie donoszą, że **Galicjanie** ciągle na Ukrainie wicherzą i chcieli się całkiem oficjalnie już z bolszewikami połączyć byle tylko posiadać władzę (GL 1919, nr 189, s. 3).

[...] personal biurowy składa się z emigrantów ruskich, **t. zw. „Galicjan”**, którzy do żywiołu polskiego na Ukrainie odnoszą się z fanatyczną nienawiścią (GL 1923, nr 35, s. 2).

¹⁴ Pomijano fakt, że tereny przyłączane po 1918 roku do Polski to również częściowo austriacki Śląsk oraz część węgierska, nienależące do Galicji.

Jak już wcześniej wspomniano, na dokładniejszą analizę zasługują liczne połączenia choronimów *Galicja*, *Małopolska* z przymiotnikiem *wschodnia*, a zasadniczy problem stanowi niejednoznaczny status tych zestawień¹⁵. Charakterystyczne dla tekstów „Gazety Lwowskiej” są niekonsekwencja w pisowni wielkich i małych liter oraz zróżnicowanie szyku, utrudniające ustalenie, czy w danym kontekście *Galicja wschodnia* — i analogicznie *Małopolska wschodnia* — to nazwa własna, czy tylko doraźne połączenie wyrazowe, np.:

U P. Prez. Ministrów jawiła się delegacja **Galicji wschodniej**, złożona z hr. Baworowskiego, p. Halbana, p. Serwatowskiego i p. Loewensteina. Konferencja toczyła się w sprawach, związanych z położeniem we **wschodniej Galicji** i podróży P. Prezydenta Ministrów do Paryża (GL 1919, nr 78, s. 3).

W roku bieżącym **Małopolska wschodnia** musi wysłać 15.000 dzieci na pełne kolonie, a 14.000 na półkolonie [...]. Rząd zgodnie z propozycją odpowiednich Ministerstw uważa, że 5 milionów na **wschodnią Małopolskę** w zupełności wystarczy [...]. Na kolonie letnie w **Małopolsce zachodniej**, które obejmą 4362 dzieci przeznaczyć należy 1 i pół miliona marek [...] (GL 1920, nr 113, s. 3).

Take Ionescu o **Małopolsce wschodniej**. (...) **Galicja wschodnia** musi zostać przy Polsce [tytuł]. [...] Rumuński polityk w pracy swej zajmuje się również kwestią **Wschodniej Małopolski**, o której tak pisze: „Leży w interesie nie tylko Polski, lecz i całej cywilizacyjnej Europy, aby **Galicja Wschodnia** pozostała przy Polsce pod tą czy inną postacią. Siła militarna, która ma bronić **Galicji Wschodniej**, musi być siłą polską” (GL 1921, nr 263, s. 1).

Wielka litera i postpozycja (*Małopolska/Galicja Wschodnia*) wskazywałyby na integralność z członem głównym. Można zakładać — biorąc pod uwagę współczesne zasady ortograficzne — że w tym wypadku mamy do czynienia z dwuwyrazowym choronimem oznaczającym region, podczas gdy małą literą zapisuje się przydawkę (*wschodnia Małopolska/Galicja* ‘wschodnia część Małopolski/Galicji’).

W wydaniach z 1918–1919 roku redakcja rzadko stosuje wielką literę w przymiotniku *wschodnia*. Wyjątkiem są połączenia wchodzące w skład wielowyrzowych struktur, np. *Naczelna Komenda Wojsk Polskich na Galicję Wschodnią*, ale nie jest to też jedyny sposób zapisywania takiej nazwy. Ta niekonsekwencja może być związana z dość skomplikowanymi wówczas zasadami pisowni nazw wieloczłonowych (Malinowski, 2018, s. 165–168). Zmiany widać w kolejnych latach. W 1922 roku popularniejsze staje się stosowanie wielkich liter i częściej występuje postpozycja *Małopolska Wschodnia/wschodnia*. Mimo to znaczne zróżnicowanie pisowni i szyku utrzymuje się do 1923 roku.

¹⁵ Ze względu na ograniczenia objętości artykułu problem jest omówiony skrótowo. Temat formalnego i znaczeniowego zróżnicowania połączeń *Małopolska*, *Galicja* z przymiotnikami *wschodnia*, *zachodnia* zostanie rozwinięty w innej publikacji.

Sygnalem dystansu wobec nazwy własnej *Galicja Wschodnia* jest cudzysłów¹⁶, np.: „Korespondent «Kuryera Polskiego» z Paryża upoważniony jest do zaprzeczenia, jakoby sprawa «Galicyi Wschodniej» przedstawiała się dla nas niekorzystnie” (GL 1919, nr 226, s. 1). W trakcie wzmożonych debat międzynarodowych „Gazeta Lwowska” referuje stanowiska poszczególnych stron, przytaczając m.in. prasę zagraniczną oraz prasę ukraińską wydawaną w Polsce. W tych relacjach dość często współwystępują *Galicja (wschodnia)* i *Małopolska (wschodnia)*, a kontekst zdradza, że ta wariantowość służyła rozgraniczaniu polskiego i obcego punktu widzenia:

Głos niemiecki o **Wschodniej Małopolsce**. Wiedeń (PAT.) „Neue Freie Presse” zamieszcza artykuł o **Galicii wschodniej**, w którym pisze: od XIV. wieku stanowi **Galicja wsch.** integralną część Polski (GL 1922, nr 53, s. 3).

Podróż prezydenta min. Benesa na Ruś Przykarpacką ma związek ze sprawą „**Galicii Wschodniej**” [...]. Podróży tej przypisują doniosłe znaczenie ze względu na bliskie już rozstrzygnięcie sprawy **Wschodniej Małopolski**¹⁷ (GL 1922, nr 1, s. 1).

W ciągu obrad Zgromadzenia Ligi Narodów zapadła następująca uchwała w sprawie **wsch. Małopolski**: Stosownie do uchwały Zgromadzenia Ligi Narodów ma być zwrócona uwaga głównych mocarstw koalicyjnych na konieczność możliwie najszybszego uregulowania sytuacji prawnej w **Galicii wschodniej** (GL 1922, nr 214, s. 1).

Zawartość „Gazety Lwowskiej” potwierdza opinie H. Batowskiego (1993) i K. Hibela (2014), iż *Galicja Wschodnia* reprezentuje dyskurs międzynarodowy, podczas gdy *Wschodnią Małopolskę (Małopolskę Wschodnią)* można określić mianem polskiego endonimu. Używana w dyplomacji nazwa *Galicja Wschodnia* (ukr. *Східна Галичина*) staje się dla strony polskiej symbolem ukraińskich postulatów. Polacy odrzucają ją wraz z projektem niekorzystnego dla siebie podziału prowincji, traktując jako coś w rodzaju nazwy zakazanej, o czym świadczy poniższy cytat:

Nawiasowo przypominamy ludowcom żydowskim, że posługiwanie się nadal nazwą „**Galicia Wschodnia**” powinno być wyłączone ze słownika, gdyż używanie tej nazwy rzuca symptomatyczne światło również i na program polityczny żydowskich ludowców (GL 1923, nr 87, s. 3).

6. PODSUMOWANIE

Galicja i Małopolska w dwudziestoleciu międzywojennym to choronimy wykluczające się, jak nazywa je K. Hibel, czyli takie, które ze sobą konkurują, „pretendując do uzyskania wyłączności” (Hibel, 2014, s. 239). Analiza zawartości

¹⁶ W analogiczny sposób publicystyka ukraińska zapisuje w cudzysłowie formę *Małopolska Wschodnia* (zob. Hibel, 2014, s. 255).

¹⁷ Korespondencja z Pragi.

„Gazety Lwowskiej” z lat 1918–1923 pokazuje, że pierwszy z nich symbolizuje stary, a drugi — nowy porządek. Konstruowanie nowego porządku za pomocą onimu *Małopolska* i jego pochodnych polegało na stopniowym przemianowywaniu terytorium, jego mieszkańców, działających tam instytucji oraz firm. Nie był to jednorazowy akt nominacji, lecz pewien proces. Po kilku miesiącach lub latach czytelnik „Gazety Lwowskiej” orientował się, że nie wypada już nazywać swojej dzielnicy *Galicją*, a siebie *Galicjaninem*.

Materiał prasowy ilustruje również proces przekształcania połączeń *Galicja wschodnia*, *Małopolska wschodnia* w *propria*, których specyfiką jest to, że nie wyznaczają ściśle przestrzeni geograficznej, ale reprezentują idee, koncepcje polityczne, z tą przestrzenią związane. Analiza prowadzi do wniosku, że nazwy, które z perspektywy XXI wieku wydają się „odwieczne”, mają czasami niedługą, lecz złożoną historię. Tę cechę „odwieczności” choronimów kształtują i utrwalają społeczeństwa zgodnie ze swoimi przekonaniem, ideologiami i interesami.

ŹRÓDŁA

GL = *Gazeta Lwowska*. Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa. <https://jbc.bj.uj.edu.pl>

KDP = Korpus Dyskursu Parlamentarnego. <https://kdp.nlp.ipipan.waw.pl>

PP = Parlamentaria polskie 1919–1997. Sejm 1919–1939. Biblioteka Sejmowa. <https://bs.sejm.gov.pl>

LITERATURA

- Batowski, H. (1993). Pojęcie polityczne Galicji Wschodniej [Political concept of Eastern Galicia]. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne*, 103, 33–43.
- Grzegorek, K. (2017). *Językowe symbole polityczne dwudziestolecia międzywojennego (na materiale stenogramów sejmowych)* [Linguistic and political symbols of the interwar period on the example of parliamentary transcripts] [niepublikowana rozprawa doktorska]. Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu. <https://repozytorium.amu.edu.pl/handle/10593/23020>
- Hibel, K. (2014). „Wojna na mapy”, „wojna na słowa”. *Onomastyczne i międzykulturowe aspekty polityki językowej II Rzeczypospolitej w stosunku do mniejszości ukraińskiej w Galicji Wschodniej w okresie międzywojennym*. [A war of maps, a war of words. Onomastics and intercultural aspects of language policy of the Second Republic of Poland towards Ukrainian minority in Eastern Galicia in the interwar period]. Wien–Berlin: LIT Verlag.
- Hrycak, J. (2000). *Historia Ukrainy 1772–1999. Narodziny nowoczesnego narodu* [A history of Ukraine 1772–1999. Making of modern nation]. Lublin: Instytut Europy Środkowo-Wschodniej.
- Jarowiecki, J. (2008). *Dzieje prasy polskiej we Lwowie do 1945 roku* [A history of Polish press in Lviv until 1945]. Kraków–Wrocław: Wyższa Szkoła Zarządzania „Edukacja” – Księgarnia Akademicka.
- Malinowski, M. (2018). *Ortografia polska. Kodyfikacja, reformy i zmiany pisowni (1830–2010) oraz jej recepcja*. [Polish orthography: codification, reforms and changes of spelling (1830–2010) and reception]. Kraków: Wydawnictwo-Drukarnia Ekodruk s.c.
- Nitsch, K. (1924). O nazwy dzisiejszych części Polski [About the names of today’s part of Poland]. *Język Polski*, 9, 45–51.

- Pijaj, S. (2019). Galicja: Spadek po zaborach [Galicia: A legacy of the partitions]. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne*, 146, 129–148.
- Podraza, A. (1999). Małopolska jako region historyczny (rozważania na tle zainteresowań historią regionalną) [Małopolska as a historic region: the considerations against the interest in regional history]. *Małopolska. Regiony — Regionalizmy — Male Ojczyzny*, 1, 11–36.
- Romer, E., Zakrzewski, S. i Pawłowski, S. (1919). *W obronie Galicji wschodniej* [In Defence of Eastern Galicia]. Lwów: Książnica Polska Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych.
- Rutkowski, M. i Skowronek, K. (2020). *Onomastyczna analiza dyskursu* [Onomastic discourse analysis]. Kraków: Wydawnictwa AGH.
- Rutkowski, M. (2021). O metodzie krytycznej w toponomastyce [On the critical method in toponomastics]. *Onomastica*, 65(1), 237–254. <https://doi.org/10.17651/ONOMAST.65.1.14>
- Rzetelska-Feleszko, E. (1993). Rola nazewnictwa w tworzeniu poczucia regionalnego [The role of names in creation of regional sense]. W: K. Handke (red.), *Region, regionalizm — pojęcia i rzeczywistość. Zbiór studiów* (s. 151–160). Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy.
- Sagan-Bielawa, M. (2014). *Dziedzictwo pozaborowe. Społeczna świadomość językowa Polaków w Drugiej Rzeczypospolitej* [Post-partition heritage. Social language awareness of Poles in the Second Polish Republic]. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Włoskiewicz, W. (2016). Przekład choronimów „roszczeniowych”. Między teorią tłumaczenia a onomastyką kulturową [Claim choronyms in translation. Between a theory of translation and the onomastics of culture]. *Między Oryginałem a Przekładem*, 22(2), 25–40.

SUMMARY

THE NAMES *GALICJA* AND *MAŁOPOLSKA* IN THE PERIOD OF ESTABLISHING EASTERN BORDERS OF THE SECOND REPUBLIC OF POLAND (ON THE EXAMPLE OF “GAZETA LWOWSKA” FROM 1918 TO 1923)

The study addresses the use of naming in creating and describing a given social reality. The specific purpose of this work is to discuss the function of the names *Galicja* and *Małopolska* in the interwar period on the example of press texts from “Gazeta Lwowska”. The object of study were publications issued between 1918 and 1923, when the borders of the Second Polish Republic were being formed and the Polish-Ukrainian dispute over the nationality of the eastern part of Galicia was taking place. The analysis of the material is both quantitative and qualitative. The quantitative analysis deals with the changing frequency of each of the two names in “Gazeta Lwowska”, taking into account names with a *wschodnia/zachodnia* (Eng. *eastern/western*) component and derivative words, i.e., the adjectives *małopolski/galicyjski* and the personal names *Galicjanin/Malopolanin*. The qualitative analysis shows the nomenclature in context, the range of both names, as well as the discursive strategy adopted by the authors of individual articles in which both choronyms frequently appear. The combination of these two methods makes it possible to show the ideological function played by the name *Małopolska* during the struggle for the borders of the Polish state, and to describe the changing meaning of the name *Galicja* at that time. The findings of the paper also support the findings of other researchers (Batowski, 1993; Hibel, 2014), namely that *Eastern Galicia* existed primarily in Polish as an element of international discourse, while in Polish domestic politics it was replaced by the name *Wschodnia Małopolska*.

Keywords: functions of proper names, choronyms, the interwar period, Galicia, Lesser Poland